

Broedvogelinventarisatie van enkele landgoederen in Zuid-Kennemerland in 2010

Fred Hopman & Fred Cottaar

Inleiding

Veel van de historische landgoederen en buitenplaatsen aan de binnenduinrand zijn verloren gegaan door toename van bebouwing en infrastructuur in de Randstad. In Velsen heeft een cluster van deze gebieden alle veranderingen min of meer weten te doorstaan en is er een aaneengesloten gebied van een kleine 140 hectare bewaard gebleven met vele interessante cultuurhistorische aspecten, monumentale bomen, rododendronpartijen, ijskelders en een rijke verscheidenheid aan flora en (avi)fauna. Verder zuidelijk in Zuid-Kennemerland zijn ook nog fraaie parken aan te treffen.

Vanuit vogelperspectief wordt in deze bijdrage een momentopname aan deze rijke geschiedenis toegevoegd. De gebieden waarvan de broedvogelpopulatie in 2010 werd gevolgd waren: Schoonenberg & Hoogergeest, Waterland & Meervliet en Klein Wildhoeft.

Korte omschrijving van de gebieden

Waterland & Meervliet is een privé landgoed van 26 hectare, rijk aan stinsen, grote gazons, gras- en weilanden omzoomd door bos. Er zijn op het terrein diverse historische woningen en een schuur te vinden. Op de aanwezige weidegrond grazen Arabische paarden, waarmee de eigenaresse Karin van de Bos fokt. Vermeldenswaard is de Blauwe Reigerkolonie die op het terrein huist.

Schoonenberg & Hoogergeest is een, door sportvelden omringd, park met een grote vijver, weide, gazons, enkele bunkers en de voormalige burgemeesterswoning. Hoogergeest bestaat voornamelijk uit hakhoutbos en een natuurcamping. Het totale oppervlak is nog geen 19 hectare. Klein Wildhoeft is een privé terrein met woonhuis van een kleine 8 hectare bij Bloemendaal dat bestaat uit gemengd bos, een grote vijver en diverse gazons.

Methode

De broedvogelinventarisatie is volgens de richtlijnen van SOVON uitgevoerd (van Dijk 2004). Vanaf half maart tot half juni werden er tien be-

zoeken gebracht: zeven bezoeken rond zonsopgang, twee rond zonsondergang en één rond middernacht. Alle aanwezige soorten zijn genoteerd op veldkaarten, waarbij speciaal gelet werd op zang en ander territorium- of nestindicerend gedrag. Aan het eind van het broedseizoen werd per soort uitgewerkt hoeveel territoria er waren door zo veel mogelijk waarnemingen te clusteren volgens de geformuleerde criteria. De gegevens werden vervolgens aangemeld en opgeslagen in de database van SOVON om, samen met de gegevens van heel Nederland, ontwikkelingen in de vogelpopulatie te kunnen volgen.

Nestkasten

Het nestkastproject van SOVON is in het leven geroepen om inzicht te krijgen in broedgedrag en broedsucces. De mogelijke klimaatverandering kan grote invloed krijgen op voedselaanbod en overleving. Het monitoren van

deze trends kan een bijdrage leveren aan inzicht in deze gecompliceerde materie.

De nestkasten werden aan het begin van het broedseizoen opgehangen en steekproefsgewijs gedurende het seizoen gecontroleerd. Enkele dagen voor het uitvliegen werden zoveel mogelijk nestjongen geringd om verspreiding en overleving te kunnen volgen.

Waterland & Meervliet

De meeste van de voormalige buitenplaatsen zijn voor het publiek vrij toegankelijke parken geworden en daardoor vaak intensief bezocht door dagrecreanten. Manifestaties als popconcerten, fairs, Highland games, kampeerweekenden en evangelisatiedagen geven extra aanloop gedurende een groot deel van het jaar. Landgoed Waterland & Meervliet is privé terrein, niet vrij toegankelijk en heeft dus een minimale bezoekersdruk. Uit een vergelijkend parkonderzoek (Hopman & Dam 1995) stak het landgoed Waterland & Meervliet redelijk gunstig af ten opzichte van de aangrenzende parken, hetgeen toegeschreven werd aan rust en beheersmaatregelen.

Resultaten

In totaal werden er 25 nestkasten opgehangen die geschikt waren als broedplaats voor Kool- en Pimpelmees. Gezien de leeftijd van een fors aantal bomen leken er voldoende natuurlijke nestholtes aanwezig en kon aangenomen worden dat het animo tot nestelen in de aanwezige kastjes laag zou zijn. Op 22 mei 2010 vond de ringsessie plaats en bleken er, van de 25 kastjes, 7 onbezet gebleven te zijn, 1 werd als slaapplek gebruikt en in 2 kastjes bleek een verlaten nest aanwezig. De overige kasten waren bezet door 5 paar Koolmezen en 10 paar Pimpelmezen. Gezien het feit dat 72% van de kastjes meteen in gebruik waren

genomen lijkt er in een bestaande behoefte te worden voorzien, hetgeen ook als factor beschreven wordt voor het voorkomen als broedvogel (SOVON 2002). Opmerkelijk is ook het hoge aantal Pimpelmezen ten opzichte van de Koolmezen in de aangeboden kasten.

Voor het hele gebied werden er 30 territoria van de Pimpelmees en 34 territoria van de Koolmees genoteerd. Van de 45 Koolmezen, die in de nestkasten werden aangetroffen, zijn er 38 van een ring voorzien waaronder 2 volwassen exemplaren. De geringde jongen waren ongeveer 13 dagen oud. De 7 jongen, die niet werden geringd, waren ongeveer 3 dagen oud. In totaal 95 jonge Pimpelmezen werden in de nestkasten aangetroffen. De niet geringde jongen waren jonger dan 1 week. In totaal kregen 1 volwassen exemplaar en 81 jongen, tussen de 9 en de 14 dagen oud, een ring.

Koolmees van ongeveer negen dagen oud. Foto: Fred Hopman

Resultaten verleden en heden

Tabel 1 geeft het overzicht van de broedvogelstand van Waterland & Meervliet van 1992 tot en met 2000. Even normaal als opvallend zijn de enorme schommelingen die binnen enkele jaren al kunnen optreden.

Factoren die deze fluctuaties veroorzaken zijn soms duidelijk aanwijsbaar zoals strenge winters, gerichte soortbescherming of goede of slechte jaren qua voedselaanbod van bijvoorbeeld beukenootjes of prooidieren. Bij trekvogels spelen daarbij nog de risico's op de trekroute en de situatie in de overwinteringsgebieden mee.

Tabel 2 geeft de resultaten van 2010 weer.

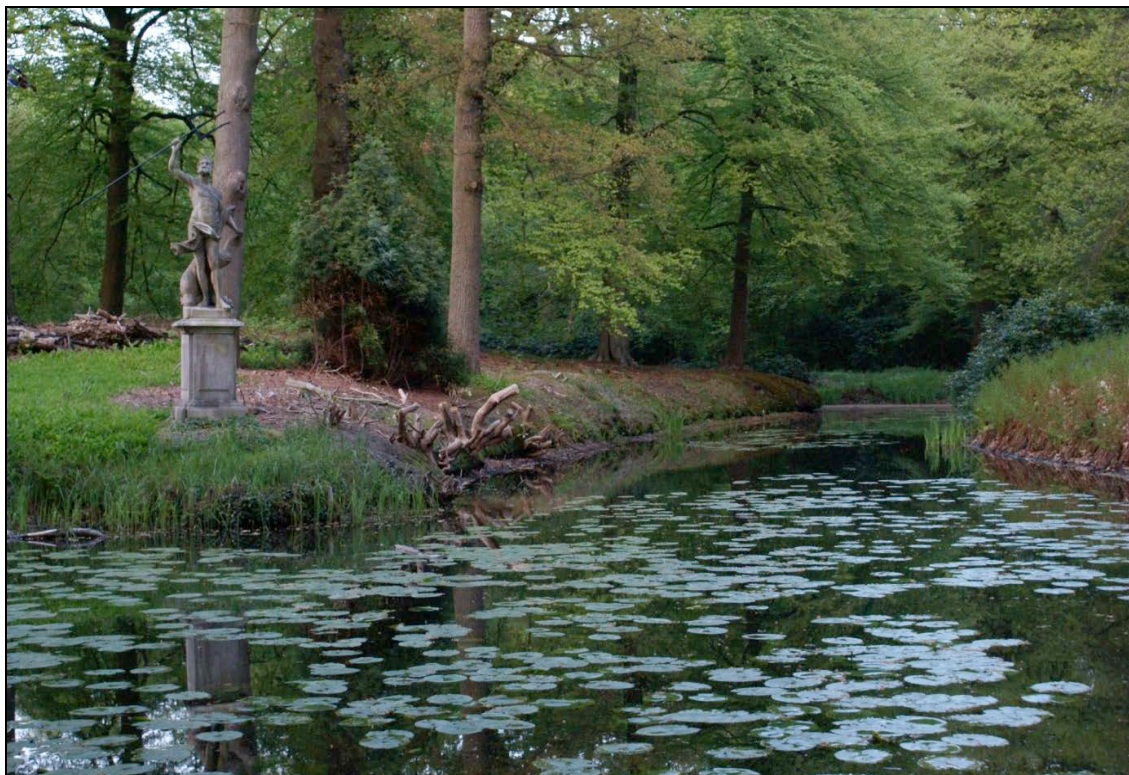
De bescheiden aantallen van Wilde Eend, Buizerd, Waterhoen, Meerkoet, Bosuil, Zwarte Kraai en Goudvink bleven binnen de marges van de

reeks voorgaande inventarisaties. Voor diverse soorten kon geen territorium meer genoteerd worden en waren al in voorgaande inventarisaties afwezig als broedvogel. Voor Grote Lijster, Braamsluiper, Fluiter, Grauwe vliegenvanger, Matkop, Fazant, Zomertortel, Koekoek en Huismus sloot dit aan bij de landelijke trend van een matige tot sterke afname. Bij Grasmus, Boompieper, Soepeend en Putter was dit beeld tegenovergesteld: landelijk een sterke toename en op het landgoed afgenomen. Gezien de geringe aantallen van geen tot hooguit twee broedparen geen reden tot ongerustheid. De Blauwe Reiger had geen best jaar met 50 bezette nesten. Deels kan dit toe te schrijven zijn aan winterse kou maar mogelijk dat er ook een terugval plaatsvond zoals in de Zaanstreek (Bergkamp 2010/1). De Kauw is landelijk stabiel maar hier duidelijk in de min. De duiven boekten in 2010 goede resultaten: de Houtduif evenaarde het topjaar 1992 bijna en de Holenduif kwam met 10 broedparen boven het maximum van 1992 uit.

Na vijf jaren afwezigheid was de Turkse Tortel ook weer aanwezig. Groene - en Grote Bonte Specht braken ook records en ook de kleine holenbroeders: Koolmees, Pimpelmees, Boomkruiper en Boomklever hadden een topjaar. Landelijk gezien nemen deze soorten ook toe. De vaste stamgasten van de parken: Zanglijster, Merel, Tjiftjaf, Zwartkop, Winterkoning, Roodborst, Vink en Gaai deden het meer dan prima. Landelijk gezien vertonen deze soorten ook een stijgende trend. Staartmees en Tuinfluiter namen ter plekke toe en landelijk juist af.

In 2010 konden er ook enkele in het oog springende nieuwkomers op de inventarisatielijst bijgeschreven worden. De meest opvallende verschijning was wel de Grote Canadese Gans met twee territoria en een geslaagd broedsel met vier pullen. Het landgoed was ook zeer populair als foerageer- en rustgebied bij de Nijlgans waarvan maximaal 23 exemplaren ter plekke waren en 8 duidelijke territoria geclusterd konden worden. Van twee vroege broedsels kwamen twee maal drie jongen groot en later in het broedseizoen zwommen er nog twee paar met vier en elf jongen in de waterpartijen. De ganzen waren vrij territoriaal en onverdraagzaam naar elkaars jongen. De Halsbandparkiet was een andere opvallende en luidruchtige verschijning die blijkbaar ook nogal de aandacht trok van een Havik, getuige een plukplaats met groene veren en een parkiet die vrijwel zonder staart rondvloog. Van deze soort konden vier territoria bijgeschreven worden.

De IJsvogel had een nestpijp in de buurt van het beeld van Neptunus en ook de Appelvink kon als broedvogel genoteerd worden. Tijdens de inventarisatieronden werden zoogdieren ook meegeteld. Opvallend aanwezig waren de Hazen die zich vaak met meerdere exemplaren tegelijkertijd lieten zien; maximaal twee Eekhoorns werden waargenomen en een keer een Vos.

Waterpartij met beeld van Neptunus. Foto: Fred Hopman

Tabel 1: overzicht tellingen 1992 t/m 2000 van Landgoed Waterland

Soort:	'92	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'00
Blauwe Reiger	74	64	66	79	72	66	71	74	68
Nijlgans	2	1	0	0	0	1	1	1	1
Krakeend	0	0	0	0	1	1	1	1	1
Wilde Eend	2	5	0	2	3	2	5	2	2
Soepeend	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Sperwer	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Buizerd	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Fazant	0	1	1	4	1	0	0	0	0
Waterhoen	1	2	1	1	0	1	1	1	1
Meerkoet	0	0	1	1	0	0	1	1	1
Holenduif	9	6	2	2	2	3	6	4	4
Houtduif	21	11	7	5	4	5	7	4	3
Turkse Tortel	2	0	0	1	0	0	0	0	0
Zomertortel	0	5	1	0	0	0	0	0	0
Koekoek	2	1	0	0	0	0	0	0	0
Bosuil	2	1	1	1	1	1	2	1	1
Groene Specht	3	2	1	1	1	1	1	1	1
Zwarte Specht	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Gr. Bte Specht	12	4	3	3	2	2	3	3	0
Boompieper	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Winterkoning	32	12	11	12	9	7	8	13	11

Heggenmus	6	2	2	3	1	1	2	1	3
Roodborst	23	11	7	11	4	5	9	7	8
Nachtegaal	2	1	0	1	1	1	1	1	1
Merel	35	14	6	9	9	12	10	16	12
Zanglijster	6	2	1	2	3	2	2	3	3
Grote Lijster	6	0	0	1	1	0	1	0	0
Braamsluiper	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Grasmus	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Tuinfluit	7	0	0	1	0	1	0	0	0
Zwartkop	11	5	4	6	3	4	4	4	5
Fluiter	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Tjiftjaf	10	4	7	4	8	5	8	5	3
Goudhaan	0	0	1	0	1	1	0	0	0
Grauwe Vlieg.	0	0	0	1	1	1	1	0	0
Staartmees	4	2	1	1	1	1	2	2	1
Glanskop	7	3	1	1	2	1	2	1	1
Matkop	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Pimpelmees	18	11	6	6	3	5	4	3	3
Koolmees	21	8	5	6	10	6	7	4	6
Boomklever	8	5	2	2	3	2	2	2	3
Boomkruiper	9	7	4	4	2	6	3	4	5
Gaai	5	4	5	1	2	2	1	2	2
Ekster	6	3	2	1	2	2	2	2	1
Kauw	67	44	33	25	48	48	23	54	29
Zwarte Kraai	6	3	2	1	2	1	2	2	1
Spreeuw	8	3	4	2	3	2	7	0	2
Huismus	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Vink	2	2	2	2	0	1	2	2	3
Groenling	4	0	0	2	0	1	1	0	1
Putter	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Goudvink	0	1	1	1	1	1	1	1	1

Tabel 2: Inventarisatie 2010 Waterland & Meervliet

Soort	terr.	Soort	terr.
Blauwe Reiger	50	Tuinfluit	3
Canadese Gans	2	Zwartkop	23
Nijlgans	8	Tjiftjaf	19
Wilde Eend	5	Goudhaan	1
Buizerd	1	Staartmees	4
Meerkoet	1	Glanskop	6
Holenduif	10	Pimpelmees	30
Houtduif	20	Koolmees	34
Turkse Tortel	1	Boomklever	9
Halsbandparkiet	4	Boomkruiper	17
Bosuil	1	Gaai	8
IJsvogel	1	Kauw	9
Groene Specht	4	Zwarte Kraai	5
Grote Bonte Specht	14	Vink	17
Winterkoning	25	Groenling	4
Heggenmus	11	Goudvink	1
Roodborst	18	Appelvink	1
Merel	72	Zanglijster	20

Nestkast met Koolmezen. Foto: Fred Hopman

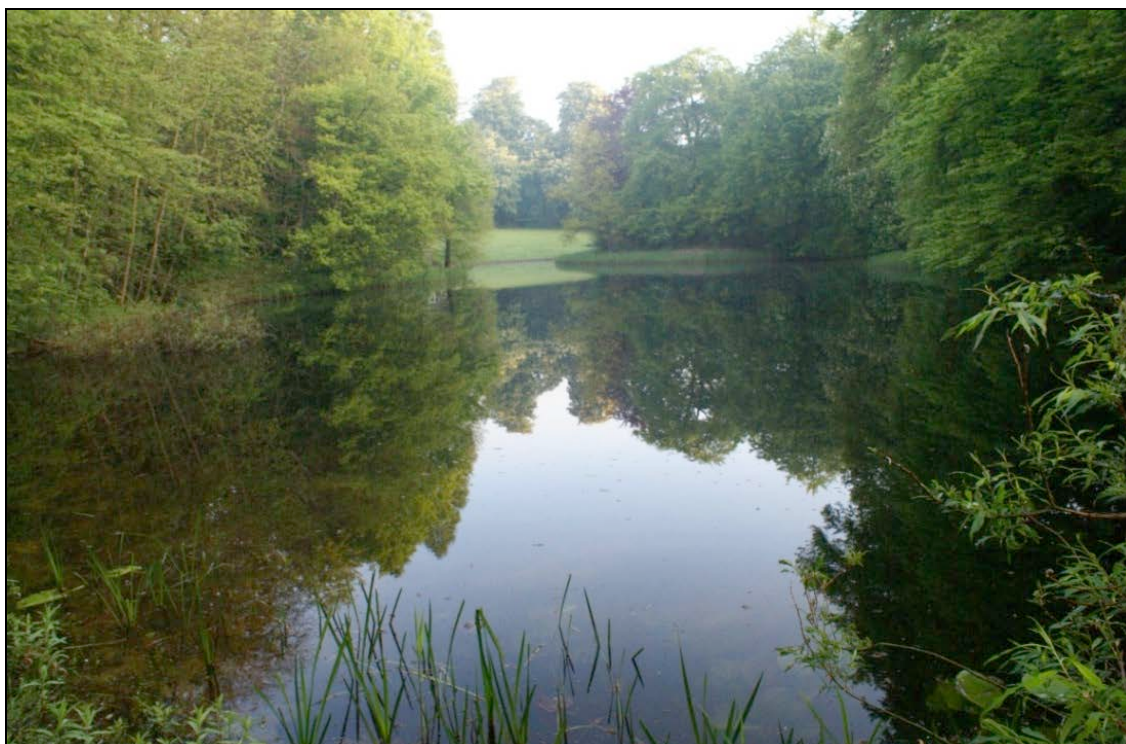
Schoonenberg & Hoogergeest

Dit gebied is sinds 1992 jaarlijks geïnventariseerd. Dit overzicht beslaat de periode van 2000 tot 2010, waarbij de normale fluctuaties voorkomen. Deels is dit toe te schrijven aan het onderhoud, bestaande uit het dunnen en op rillen leggen van een deel van Hoogergeest. Ook bij Schoonenberg werd het nodige gekapt. Van de 35 soorten die territoria hadden in dit gebied bleven er 18 min of meer ruim binnen de normale schommelingen. 11 soorten, waaronder de watervogels, het merendeel van de kraaiachtigen (op de Gaai na) en de duiven zaten aan de minimale kant. Heggenmus, Zanglijster en Glanskop daarentegen scoorden maximaal. Tuinfluiter en Fitis profiteren, na jaren afwezigheid, mogelijk van de minder dichte bosschages en opschietend jong hout ten gevolge van de kap en de Tjiftjaf boekt hierbij zelfs een persoonlijk record. De Staartmees bereikt ook een nieuwe hoogte die aansluit bij de landelijke ontwikkeling en Kuifeend en Appelvink geven na een jaar afwezigheid weer acte de présence. Als nieuwkomer meldt zich de Grote Canadese Gans. De IJsvogel is dit jaar op Schoonenberg afwezig, maar broedt op Waterland.

Met 273 territoria op ongeveer 19 hectare komen Schoonenberg & Hoogergeest uit op een dichtheid van 14,3 territoria per hectare.

Tabel 3: Schoonenberg en Hoogergeest broedvogelinv. 2000 t/m 2010

Soort:	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10
Gr. Can. Gans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Nijlgans	1	1	0	1	1	1	1	1	1	2	2
Mandarijneend	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wilde Eend	9	11	12	10	13	10	10	5	10	5	5
Soepeend	5	6	6	6	3	4	4	3	4	2	3
Kuifeend	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Sperwer	0	1	1	1	0	0	1	1	1	0	0
Waterhoen	1	1	3	3	1	1	2	2	3	1	1
Meerkoet	2	3	3	3	2	2	3	3	5	4	3
Scholekster	1	1	3	2	1	2	1	1	2	2	1
Holenduif	2	4	0	0	0	1	1	1	2	3	1
Houtduif	11	13	11	13	10	14	13	15	14	8	8
Turkse Tortel	3	3	5	2	2	1	1	2	3	1	3
Koekoek	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bosuil	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
IJsvogel	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0
Groene Specht	0	2	0	0	2	1	0	2	1	0	1
Gr. Bo. Specht	7	10	7	4	6	10	6	10	6	10	8
Winterkoning	15	22	27	20	24	19	16	24	25	16	23
Heggenmus	5	8	7	9	6	10	10	9	10	5	10
Roodborst	23	38	27	20	21	23	26	20	19	19	20
Nachtegaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
Merel	40	64	53	49	36	54	47	43	41	46	52
Zanglijster	4	9	11	8	7	8	9	6	9	8	9
Tuinfluit	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Zwartkop	5	8	9	11	12	13	14	13	17	10	14
Tjiftjaf	8	6	8	10	12	13	6	9	13	5	14
Fitis	0	0	0	2	2	2	0	0	0	0	2
Goudhaan	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Staartmees	2	2	1	3	3	2	2	1	3	1	6
Glanskop	2	2	2	5	1	3	1	2	4	5	4
Kuifmees	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Pimpelmees	13	21	15	19	18	18	19	21	16	18	18
Koolmees	19	22	23	22	22	26	24	25	23	20	22
Boomklever	2	2	2	4	5	5	4	2	5	4	2
Boomkruiper	4	5	6	9	4	8	4	6	6	6	8
Gaai	3	7	0	6	5	7	7	4	5	4	7
Ekster	6	6	7	4	3	5	4	2	3	1	2
Kauw	11	10	12	7	11	11	2	9	5	3	4
Zwarte Kraai	5	7	9	4	3	4	4	7	6	5	4
Spreeuw	4	3	2	0	2	1	0	0	0	0	0
Huismus	0	1	1	0	0	0	1	1	0	1	0
Vink	4	7	8	9	7	12	6	7	14	8	11
Groenling	0	1	0	1	1	0	1	0	1	0	1
Appelvink	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1

Vijver van Klein Wildhoef

Foto: Fred Hopman

Klein Wildhoef

Klein Wildhoef valt buiten het cluster van Velsense landgoederen, gezien de ligging in Bloemendaal, maar is wel een terrein met dezelfde binnenduinrand kenmerken als de overige parken. Primaire doelstelling van de eigenaars was controle en onderhoud van een veertigtal nestkastjes die in het gebied opgehangen waren. Medewerkers van Ringstation “Mr. Cornelis van Lennep 1751 - 1813” werden benaderd om de jonge vogels te ringen en zo bij te dragen aan inzicht over dispersie van de jonge vogels. Gezien enkele waarnemingen van IJsvogels werd de toenmalige coördinator van de IJsvogelwerkgroep ingeschakeld voor de aanleg van enkele IJsvogelwandjes. In 2008 waren er genoeg waarnemingen van een IJsvogel om van een territorium te kunnen spreken.

Nestkastresultaten

Van 2005 tot en met 2010 werden er 788 vogels van een ring voorzien, verdeeld over 7 Boomklevers, 337 Koolmezen en 444 Pimpelmezen.

Het overgrote deel waren natuurlijk nestjongen, maar er werden tijdens deze bezoeken ook 15 volwassen Pimpelmezen en 10 Koolmezen geringd. Van deze geringde jonge exemplaren werden in 2010 een Koolmees en twee Pimpelmezen, die in mei geringd waren, teruggemeld. De

Koolmees op 22 juni 2010, ongeveer 14 kilometer vanaf de nestplaats, als raamslachtoffer op de boulevard van het Kennemerstrand. De Pimpelmezen werden 16 en 23 september 2010 in de Amsterdamse Waterleiding duinen gecontroleerd. Deze exemplaren waren zes kilometer verwijderd van de nestplaats.

In 2009 werd tijdens de ringsessie op Klein Wildhoef een broedende, geringde Koolmeesvrouw aangetroffen die in 2008 (als ouder dan eerste kalenderjaar op nest met eieren) van een ring was voorzien. De afstand tot de vorige nestplaats bedroeg hooguit enkele tientallen meters.

Jonge boomklever, geringd in 2007. Foto: Fred Hopman

In 2005 werd een nest "Quasimodo" Koolmezen aangetroffen, die allemaal bulten en vergroeiingen hadden.

Afgezien van nestplaats gebruikten de Boomklevers de beschikbare kastjes soms ook als laatste rustplaats, getuige de vondst van 3 dode volwassen exemplaren die in diverse kasten werden aangetroffen tussen 2005 en 2010.

"Quasimodo" Koolmees. Foto: Fred Hopman

Het broedseizoen van 2010

In onderstaande tabel worden de resultaten van tien jaar inventariseren weergegeven. 2010 bleek een vrij stabiel jaar; het merendeel van de soorten schommelden tussen de normale marges van het afgelopen decennium.

Voor 2010 konden twee nieuwe soorten genoteerd worden: er waren voldoende waarnemingen om van een territorium van een Koekoek te kunnen spreken. Als nieuwkomer liet de Nachtegaal zich ook horen, de zang was rond het prieeltje meerdere keren te horen. Halsbandparkieten werden ook (overvliegend) gezien. Een aantal incidentele broeders zoals Waterhoen, Soepeend, Havik, IJsvogel, Tuinfluiter en Kauw werden dit jaar niet waargenomen. De Groene Specht ontbrak dit jaar ook.

Een goed jaar was het voor Glanskop en Zwartkop, die beiden aan de bovenzijde van de marge uitkwamen. Records werden gebroken door de Grote Bonte Specht, Heggenmus, Zanglijster, Boomklever en Vink. De toename van deze soorten sluit aan bij de ontwikkelingen in Noord-Holland.

Factoren die bijdragen tot deze succesverhalen zijn de uitbreiding van geschikte biotopen, ouder worden van bosgebieden, toename van loofhout in voormalige naalddhoutpercelen en niet te veel en te langdurige strenge winterperiodes. Vermeldenswaard is dat het aantal Pimpelmeesterritoria het aantal Koolmezen dit jaar overtrof. Ook de 185 geringde Pimpels in 2010 kwamen ruim uit boven de 102 geringde Koolmezen.

Nest met jonge pimpelmezen, geringd in 2010

2010 was voor Klein Wildhoef een goed jaar met een aantal soorten die meer territoria hadden dan voorgaande jaren. Het merendeel van de soorten liet geen opzienbarende veranderingen te zien. Het totaal aantal territoria bedroeg 191, hetgeen een dichtheid van 23,8 territoria per hectare geeft. Hierbij is geen rekening gehouden met een aantal grensgevallen die een dergelijk betrekkelijk klein terrein heeft ten opzichte van grotere gebieden.

Terugmeldingen van 0,5 % van het totaal aantal geringde vogels is lang niet slecht en een stimulans om dit onderzoek te continueren en zo mogelijk uit te breiden naar andere gebieden.

Tabel 4: Overzicht 10 jaar broedvogelinv. van Klein Wildhoef

Soort:	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nijlgans	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
Wilde Eend	3	4	3	3	6	2	2	3	2	3
Soepeend	2	0	0	1	3	1	0	1	0	0
Havik	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Waterhoen	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Meerkoet	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2
Holenduif	2	3	1	3	3	1	0	2	1	1
Houtduif	10	11	8	17	8	7	8	10	8	16
Turkse Tortel	0	0	0	1	1	2	1	0	1	3
Koekoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Bosuil	1	2	1	1	1	1	1	1	0	1
IJsvogel	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Groene Specht	1	1	1	0	2	0	1	2	0	0
Gr. B. Specht	5	5	7	6	7	6	6	7	9	5
Winterkoning	20	18	13	16	11	14	13	14	13	14
Heggenmus	1	3	2	2	3	3	1	1	1	6
Roodborst	15	15	7	12	15	14	11	12	9	14
Nachtegaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Merel	18	20	18	19	25	25	18	16	18	23
Zanglijster	5	4	4	3	4	5	5	4	5	9
Tuinfluit	2	1	0	2	1	0	0	0	0	0
Zwartkop	7	7	7	7	7	7	10	5	7	10
Tjiftjaf	6	7	8	9	7	7	6	5	5	8
Fitis	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Goudhaan	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1
Staartmees	1	1	1	1	1	1	2	4	1	3
Glanskop	2	2	0	3	0	1	0	2	1	3
Pimpelmees	14	11	14	13	15	14	14	16	12	21
Koolmees	21	18	15	16	25	19	20	21	15	19
Boomklever	3	4	4	3	3	4	3	2	3	5
Boomkruiper	3	3	4	4	4	5	3	4	4	4
Gaai	3	3	3	3	2	2	4	2	1	4
Ekster	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Kauw	0	1	1	1	2	1	1	0	0	0
Zwarte Kraai	2	3	2	2	2	0	1	1	1	3
Vink	2	3	1	3	4	3	2	0	3	5
Groenling	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1

Conclusie en dankwoord

2010 was een topjaar voor een respectabel aantal soorten op Waterland & Meervliet. Het vorige topjaar 1992 telde 37 soorten met 458 territoria. In 2010 bedroeg de dichtheid 17,5 territoria per hectare, een getal dat in vroegere inventarisaties ook gehaald werd. 2010 scoorde een soort minder en zette het totaal aantal territoria op 457.

Schoonenberg & Hoogergeest kwam in 2010 met 35 soorten uit op een dichtheid van 14,3 territoria per hectare, geen slecht jaar in vergelijking met een oude inventarisatie uit de beginjaren (1994), toen scoorde dit gebied een dichtheid van 12,5 territoria per hectare en 34 soorten.

Het beduidend kleinere Klein Wildhoef had een dichtheid van 23,8 territoria per hectare met een verscheidenheid van 28 soorten.

Rest nog de familie Cramer te bedanken voor de toestemming Klein Wildhoef te mogen inventariseren. Karin van de Bos voor de toestemming Waterland & Meervliet te inventariseren en te mogen voorzien van nestkasten, Ron Dam voor de gegevens van de inventarisaties van de voorgaande jaren en Lana Hopman voor de assistentie bij de distributie van de nestkasten.

Geraadpleegde literatuur:

- Hopman F. & Dam R. Broedvogelinventarisatie in 1994 van de landgoederen Schoonenberg, Hoogergeest, Waterland, Meervliet, westelijk Beeckestijn en Ipenrode. Fitis 31 (4) 161 -170
- Van Dijk A.J. 2004 Handleiding Broedvogel Monitoring Project (inventarisaties in proefvlakken) SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek Ubbergen.
- SOVON Vogelonderzoek 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 – 2002. – Nederlandse Avifauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV uitgeverijen & European Invertebrate Survey- Nederland, Leiden.
- Bergkamp P. 2010. LSB Noord-Holland 2009. SOVON nieuws uit de provincie Noord-Holland 2010/1 maart.
- Scharringa C.J.G., Ruitenbeek W., Zomerdijk P.J. 2010. Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels 2005 – 2009. Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN)
- Boele A., Van Bruggen J., Van Dijk A.J., Hustings F., Vergeer J-W & Plate C.L. 2011. Broedvogels in Nederland in 2009. SOVON-monitoringsrapport 2011/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland.